

Kişiselliğin Kaosunun Söylenceleri; İki Çağdaş Kadın Sanatçının Eserlerinin Söylem Analizi İle İncelenmesi (Sayfa 1-18)

Prof. Dr. Cemile Arzu AYTEKİN
Dokuz Eylül Üniversitesi / Buca Eğitim Fakültesi
ORCID: 0000-0001-8702-5857
arzu.aytekin@deu.edu.tr

Uzm. Aşkın BAHADIR
Dokuz Eylül Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
ORCID: 0000-0002-8940-5703
askin-bhdr@hotmail.com

Öz

Söylem analizi, bilişsel süreçlere de odaklanmak ve söylemi dataleştirmek, analiz etmektir. Söylem, çeşitli bağlamlarda ele alınarak analiz edilmekle birlikte, bir görsel araştırma yöntemi olarak söylem analizi, söylem bağlam ve görsel bağlam olarak ele alınarak irdelenmektedir. Araştırmanın amacı; çağdaş sanat eserlerini, örnekleme alınan iki çağdaş kadın sanatçının, Selva Aparicio ve İdil Mirata Tokdemir'in eserleri üzerinden, söylem ve görsel bağlamda, evrensel ve sanatsal dilde günümüzde kişisel olanın karanlık kaosunun söylencelerini, anlamsal bakımdan görsel araştırma yöntemlerinden söylem analizi yöntemi ile incelemektir.

Araştırmada, sanatçıların eserlerinde ortaya koydukları söylem ve görsel bağlamlar incelendiğinde, bireysel kimliğin dışavurumu yanında, günümüzün evrensel, sanatsal dilinde ortak olan çağdaş sanatsal söylemlerinin, eserlerin ontik tabakasını ortaya çıkaracak benzer veriler içerdiği ve ayrıca her iki kadın sanatçının, kendi öz yaşam öyküleri, sosyal ilişkileri ve bilişsel süreçlerinin bu söylemlerde ve dolaylı olarak eserlerinde de yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Araştırma Yöntemleri, Çağdaş Sanat, Kişiselliğin Kaosunun Söylenceleri, Söylem Analizi, Selva Aparicio, İdil Mitara Tokdemir.

Examination of Two Contemporary Female Artists Artworks; Myths of the Chaos of Personality with Discourse Analysis

Abstract

Discourse analysis also focuses on cognitive processes and is to analyze discourse in datalization. While discourse is analyzed and analyzed in various contexts, discourse analysis as a visual research method is examined by considering discourse context and visual context. The purpose of the research is to examine contemporary artworks through the works of two contemporary female artists, Selva Aparicio and İdil Mirata Tokdemir, in the discourse and visual context, and the myths of the dark chaos of the personal in the universal and artistic language today, through discourse analysis method, one of the visual research methods in terms of semantics.

In the research, when the discourse and visual contexts revealed by the artists in their works are examined, besides the expression of individual identity, contemporary artistic discourses common to today's universal, artistic language, the artifacts contain similar data to reveal the ontic layer and two women were also used, own life stories, it has been determined that social relations and cognitive processes are also included in these discourses and indirectly in her works.

Key Words: Visual Research Methods, Contemporary Art, The Myths of the Chaos of Personality, Discourse Analysis, Selva Aparicio, İdil Mitara Tokdemir.

1. Giriş;

Sanatta Antikçağ'dan günümüze görsel imgelerin çoğunun aslında insanlığın bastırılmış acılarının, kişiliğin kaotik taraflarının sanatsal imgelerinin, sanatsal bilinç yanında, düşlem gücü ile ortaya çıkartılması olduğu görülmektedir. Çağdaş sanatta da eskiden olduğu gibi, çok derin ve içsel olan bu kaosun söylencelerini bulabildiğimiz, farklı coğrafyalarda ve ülkelerde yetişmiş ve sanatsal üretimlerde bulunan, iki kadın sanatçının eserleri üzerinde, görsel araştırma yöntemlerinden olan söylem analizi uygulanmaktadır.

Görsel araştırma yöntemlerinden söylem analizi, öncelikle dilin iletişim aracı olmasından daha öte bir yapıya sahip olarak, yaratma süreci içermekte, sosyal dünyayı yapılandırmakta, aynı zamanda bilişsel süreçleri içermekte, söylem ise yazılı ve sözlü olmak üzere dil oluşturmaktadır. Söylem, yalnız söylenen mesajı değil, kimin söylediği, mekan ve zaman bilgisi, otoritesi, kime ileildiği gibi bilgileri de verebilmektedir. Söylem analizi ise, söze dökülen dilsel yapıların semantik açıdan incelenmesini gerektirmekte, sosyal ve kültürel bağlamlarıyla ilgilenmektedir. Söylem analizi, bilişsel süreçleri de ortaya çıkarmakta ve söylemi dataleştirme ve analiz etmektedir. Söylem analizinde, söylem çeşitli bağlamlarda ele alınarak analiz edilmektedir. Görsel araştırma yöntemi olarak söylem analizi, söylem bağlam ve görsel bağlam olarak ele alınmaktadır.

2.1. Kişiselliğin Kaosunun Söylenceleri; Çağdaş Sanat Eserlerinde Ortak Anlatılar

Çağdaş sanat eserlerinde, modern zamanların ruhu; 'Zamanın Ruhü' (Zeitgeist) nun, kişisel ve toplumsal bilinçdışı yanı, bilinçli aklın tasarımlarının yanında öncülüğü (Avangard) ve yenilikçiliği postmodernizmde de devam etmektedir. Modern estetik anlayıştan itibaren devam eden süreçte biçimsel olan, estetik açıdan güzel yargısının dışına çıkmış ve anlam içeriği olarak farklılaşmıştır. Eski estetik anlayışının yıkılması ve toplumsal yapıdaki klasik estetik anlayışın ve algının değişimi ile ruhsal etkide de farklılaşma öne çıkmıştır. Çağdaş sanat eserlerinin oluşumunda bireysel olarak da çağdaş sanatçıların üretimlerinde, sanatsal ürünlerin öncelikle güzelliği ve duyulara hitap etmesi amaçlanmamaktadır.

Günümüzde öne çıkan, modern dünyanın insanının ruhsal olarak içindeki karmaşanın, karışıklıklarının dengeleme oluşunun dışavurumları ya da bastırılmış acıların imgesel olarak açığa çıkarılması, yıkım ve tekrar yenilenme ruhunun sembolleşmeleri; kişiselliğin kaosunun söylenceleri olarak çağdaş eserlerde, çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

“Sanatsal ürünün hoşluğu yerini, duyuların naif ve romantik zevkine ve nesnelere karşı zorunlu sevgisine kapıyı hoyratça kapatan, en subjektif ve ürpertecek kadar soğuk soyutlamalara bırakmıştır. Bu bize, yalın ve evrensel bir dille, sanatın kehanet yüklü ruhunun nesnelere olan eski ilişkisinden uzaklaştığını ve -şimdilik- kişiselliğin karanlık kaosuna yöneldiğini anlatır. Anlayabildiğimiz kadarıyla, kuşkusuz, sanat bu karanlığın içinde tüm insanları birarada tutan ve ruhsal bütünlüklerine ifade veren şeyin ne olduğunu henüz keşfetmiş değildir. Bu amaç için düşünce gerektiğinden, belki de bu tür keşifler başka uğraş alanlarında gerçekleşecektir. Nitelikli sanat şimdiye dek verimliliğini daima mitlere ve aklın bilinçdışı sembolleştirme yeteneğine borçlu olmuştur. Bu süreç, insan ruhunun ezeli tezahürü olarak yüzyıllardır sürmektedir ve gelecekte de tüm yaratıcılığın özünü oluşturmaya devam edecektir” (Jung, 2013, s.111).

2.2. İki Çağdaş Kadın Sanatçının, Yaratıcı, Kaotik ‘Öz’e Dair İçsel Kaynakları

Araştırmada eserlerinde yaratıcı, kaotik ‘öz’e dair içsel kaynaklarının izdüşümleri incelenen, yerli ve yabancı iki çağdaş kadın sanatçı; Selva Aparicio ve İdil Mirata Tokdemir’dir.

Selva Aparicio, İspanya’nın Barcelona ormanının içinde tekne şeklinde bir evde doğmuş ve büyümüştür. Adı Selva (orman anlamına geliyor) buradan etkilenilerek kendisine verilmiştir. Yaşadığı yere uygun bir çocukluk geçirmiş, hippie bir anne ve baba tarafından yetiştirilmiştir. Çocukluk döneminde yaşadığı ormanda ve yaşadığı evde el yapımı nesnelere ve hayvanların günlük yaşamları ilgisini çekmiştir. Sanatçı evinin bulunduğu ortamdaki sakinlik duygusunu aldığını ve bunun eserlerinde özgürlük duygusuna yol açtığını belirtmektedir (<https://lv13official.com/selva-aparicio/>).

Sanatçı, Master Derecesini Yale Sanat Üniversitesinden almıştır. Çalışmaları uluslararası kişisel ve karma sergilerde sergilenmiştir; kısa süre önce JUNCTURE Sanat ve Uluslararası İnsan Hakları Bursu ve Blair Dickinson Memorial Ödülü’nün sahibi olmuştur (<https://lv13official.com/selva-aparicio/>). Selva Aparicio, disiplinlerarası bir sanatçıdır. Enstalasyon, heykel ve performans eserler ortaya koyan sanatçı, hafıza, ölüm, yakınlık ve yas konularını ele alan sanat eserleri ortaya koymaktadır (<https://lv13official.com/selva-aparicio/>).

Sanatçı, eserlerinde çevresel, politik ve sosyal konulara yer verdiğini belirtmekte, ayrıca ‘Childhood Memories’ adlı eseri master tez yerleştirmesiyle, görsel olarak çarpıcı, kişisel anılarını ev için dekoratif bir nesneyle birleştirerek kendi çocukluk travmasını açığa çıkardığını belirtmektedir (<https://www.thiscolossal.com/2020/12/selva-aparicio-hysteria/>). Sanatçı Margherita Cole, Aparicio’nun eseriyle ilgili olarak, halılar genellikle zemini kaplamak için kullanılır, sanatçı bir duvar halısını doğrudan ahşap zemin üzerine oyarak deneyimlerini ölümsüzleştirmektedir. Uzaktan bakıldığında eser gerçek bir halıya benzemektedir. Yalnızca izleyici daha yakından baktığında, Aparicio’nun üç boyutlu bir nesneyi taklit etmek için oluşturduğu ayrıntıyı görebilmektedir. Püsküller farklı yönlere dağılmış, köşe ters çevrilmiş ve tasarım geleneksel bir İran halı tasarımını andırmaktadır. Sanatçı, çiçek deseninde beyaz ve kahverengi bir kontrast oluşturmak için hammaddesi meşe olan kullanım zeminini dikkatlice kazımıştır şeklinde açıklamalarda bulunmaktadır (<https://mymodernmet.com/selva-aparicio-childhood-memories-installation/>).

Selva Aparicio eserinin, kişisel hafızayı ve ev içi bir nesneyi, travmayı örtme ve açığa çıkarma gibi daha geniş temalarla birleştirdiğini ifade etmektedir (<https://www.thiscolossal.com/2020/12/selva-aparicio-hysteria/>). Sanatçı, halıların kutsal ve imgesellikle süslendiğini belirtmektedir. Sanatçıya göre, taşınabilir bir eşya olan halı, yıllar boyu ailenin içinde çeşitli olaylara tanık olmaktadır. Sanatçı da bu halıyı travmalarına tanıklık etmesi bakımından ele almış, aynı zamanda örtme ve açığa çıkarma ikiliği bağlamında ele aldığını belirtmiştir. Aparicio, anılarını kalıcı olarak kazıdığını, yumuşak bir kumaşı, sert bir zemine kazıdığını, bunun da yaraları temsil ettiğini vurgulamaktadır (<https://www.rootsandculturecac.org/show/selva-aparicio-and-valentina-zamfirescu/>).

İdil Mirata Tokdemir ise 1960 Kıbrıs-Lefkoşa doğumludur. İngiliz eğitimi alan sanatçı, 1977 yılında İngiltere’ye gitmiş, burada mimari eğitimi almıştır. 1983 yılında Türkiye Cumhuriyeti diplomayla evliliği nedeniyle, Türkiye, Kıbrıs, Almanya, Portekiz ve İsrail gibi ülkelerde yaşamak durumunda kalmıştır. Bu ülkelerde çağdaş sanat alanlarını deneyimleyen sanatçı, Kudüs’de yağlı boya ve Ankara’da desen eğitimi almıştır. 2010 yılında Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünden mezun olan Mirata Tokdemir, Hacettepe Üniversitesi Heykel bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlayarak Sanatta Yeterlik programına başlamıştır (<https://www.kibrisgazetesi.com/kultur-sanat/tentin-acinin-halleri-ankarada-sergilenecek-h8617>).

Tokdemir'in "Ten/Tin Acının Halleri" sergisinin bir parçası olan 'Selfie' adlı eser, fotoblok üstüne kendi bedenine ait fotoğraflardan oluşan, çağdaş sanatsal formda üretilmiş bir eserdir. Sanatçı sergideki tüm işlerinde olduğu gibi, selfi adlı eserinde de acı, ölüm ve yaşam kavramlarını ele almaktadır.

Sanatçı eserde fiziksel gerçekliğin ötesinde, dışıl-eril unsurlar bağlamında ele almakta ve ölümün çaresizliğine dikkat çekmektedir. Sanatçı ölüm kavramının tarihsel olarak incelendiğinde pagan dönem öncesi sanatın ritüel ve tapınmaya yaklaştığını, toplumların ölümle iç içe yaşamak adına ölüleri yaşam alanlarına yakın alanlara gömdüklerini belirtmektedir. Sanatçı, günümüzde ise bunun tam tersi bir durumun söz konusu olduğundan bahsetmektedir. Sanatçı, yaşam ve ölüm kavramlarını vurgulamaya çalıştığını belirtmekte ve acı, endişe ve korku gibi duygulardan uzak durmayı ve bir ütopya yaratmayı amaçladığını vurgulamaktadır. Ancak, bu bağlamda biçimsel deformasyon uygulamak durumunda olduğunun altını çizmektedir (Mirata, 2014).

"Her biçim ve nesneyi, kendi düşsel/düşünsel grameriyle anlamlandırarak, anlık bir heyecanı dışı vurmaktan çok, uzun sezgisel süreçlerde gözlemlediklerini, duyumsadıklarını biriktirerek, yoğun şaşma duygularının heyecanıyla" (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/acinin-heykelleri-40318268>) yansıttığını belirtmektedir.

Tokdemir, bu sergiyi, 'Ten/Tin: Acının Halleri'nin 'sanatta ölüm kavramının beden ve cinsellik üzerinden deneyimlenmesi' adlı yüksek lisans tezini yazdıktan sonra ortaya koyduğunu belirtmektedir. Ona göre sanat, varlığın özünde bulunan kaosu ortaya çıkarma görevini üstlenmektedir (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/acinin-heykelleri-40318268>). Ayrıca, sanatçının 'sıradan olanda kutsal olanın farkına vardım' söylemi, serginin içeriği bakımından önem taşımaktadır (<https://www.unlimiteddrag.com/post/2017/01/02/acinin-halleri>).

2.3. Görsel Araştırma Yöntemleri ve Kişisel Söylem

Görsel sanatlar alanında, ortaya koyulan eserin/uygulamanın, çeşitli açılardan incelenmesi görsel araştırma yöntemleri aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Görsel araştırma yöntemleri, bir eserin biçimsel ya da içeriksel olarak söze dökülebilir şekilde anlamlandırmasını sağlamakta ve eserin derinlemesine irdelenerek analiz edilmesini mümkün kılmaktadır.

Görsel araştırma yöntemleriyle, araştırma sürecine daha eleştirel açıdan bakmak ve ayrıntılı bir perspektifle yapılandırma mümkün olmaktadır. Görsel araştırma yöntemleriyle, araştırmacının araştırma süreci, katılımcılar ve sürecin bileşenlerinin ilişkilendirilmesinde çeşitli farklılıkları keşfetmesini sağlamaktadır. Görsel analiz yöntemlerinin amacı estetik bakış açısını araştırmaya katmak, bilimsel verilerle sanatsal verileri ilişkilendirmektir. Ayrıca, bu yöntemlerle araştırmanın kurumsal perspektiften yapılmasıyla kavramsal yapısını ortaya çıkarmak adına kullanılacak görsel, görsel/işitsel, performans ya da etkileşim sağlayan sanat uygulamalarını kapsamaktadır (Bedir Erişti, 2017).

Görsel araştırma yöntemlerinden söylem analizi bu araştırmada kullanılacak analiz yöntemidir. Söylem analizinin seçilmesinin sebebi, örnekleme alınan eserlerin, söylem bağlamı ve görsel bağlamının bulunması ve bu incelemelerle, kişisel söylenceleri, içeriksel verileri ortaya çıkararak, eserin ontik yapısını görünür kılmaktır. Günümüzde görsel sanatlar alanında çağdaş eserlerde ve çağdaş görsel sanat eserlerinin analizinde göze çarpan kişisel söylemin, görsel içeriklerin örnekleri çeşitli yöntemlerle incelenmektedir.

"Kişisel söylem merkezli görsel araştırma yöntemlerinden öne çıkanlar; otobiyografi, oto-etnografi incelemeleridir. Benlik algısı kuramına göre görsel, kişisel bir anlatı olarak görsel sanatlar içerisinde yer alan otobiyografi merkezli söylemler, ya da kişisel yansımalarda ortaya çıkarılan güçlü benlik (self) algısı, aslında yaratıcı egoya sahip kişilerin, gerçek yaratıcı

sanatçıların ruhunu, dünyayı kavrayışını, davranışlarını etkilediği gibi diğer insanları da etkilemektedir” (Aytekin, 2020, s. 235).

Dil, gösterge görevini yerine getirmediğinde, düşünce oluşturmadığında ya da bir nesneye gönderimi olmadığında, bir anlama sahip olması söz konusu değildir. Bu bağlamda, göstergenin ortaya çıkmasıyla anlam oluşmaktadır. Dil, anlam taşıma ve gösterge olarak, mekanı ve zamanı birey tarafından kontrol edilen karmaşık bir yapıya sahiptir. Bağlam, anlam oluşmasında önem taşımaktadır. Dilin kullanımı ve anlam oluşmasında bağlamın önemiyle söylem kavramı ortaya çıkmakta, söylem, ‘yazılı ve sözlü dil kullanımı, toplumsal bir pratik biçimi’ olarak tanımlanmaktadır. Söz ya da yazının bağlam içinde anlaşılması, söylemi ortaya çıkarmaktadır (Ercan ve Danış, 2019).

Dil, basit bir iletişim acının ötesinde sosyal bir pratik ve yaratma sürecini içerir aynı zamanda da sosyal yaşamın merkezinde yer aldığından, yaşam oluşturu bir gücü içerisinde barındırmaktadır. Konuşma, devamlılık içinde olduğunda sosyal dünyayı oluşturmaktadır. Bu bağlamda söylem, yapısal ve içerik olarak tutarlı ve sosyal açıdan bireye anlam inşa ettiren dilsel yapının aracı olarak kabul edilmektedir. Söylemin oluşması yalnızca dil ile mümkündür, çünkü dil sosyal bir fenomendir. Yalnızca bireylerin ifade şekli değil, aynı zamanda kurumların, sosyal oluşumların da ifade şekilleri bulunmakta, bunlar sistematik şekilde gerçekleşmektedir. Söylemin belirli kuralları, terminolojisi ve sistemli dilsel düzeni bulunmakta ve dilsel düzeni açıklamak için kullanılan kavram olarak kabul edilmektedir (Çelik ve Ekşi, 2013).

Söylem, “dilinin ve bilincin pratiğidir, çünkü anlam dil aracılığıyla verilir” (Hall, 1977, s. 322). Söylem kavramı ile bireyin yaşadıkları ve deneyimleri ortaya çıkarılmaktadır. Söylem, neyin deneyimlenebileceğini ya da deneyimin taşıdığı anlamı sınırlayan, söylenebilecek ve yapılabilecek olanı etkileyen çerçeveyi dayatmaktadır. Söylem, iletişim eyleminin meydana gelmesini sağlayan özgül ve ayrıştırılabilir araçlar sunmaktadır (Purvis ve Hunt, 2014).

“Söylem, hem dil kullanım biçimi hem de toplumsal/sosyal açıdan bir iletişimdir” (Van djik, 1990, s. 164). Fairclough söylemin toplumsal süreç bileşeni olarak anlam üretimi, özel toplumsal alan ya da pratikle ilişkili dil (politika söylemleri gibi) ve dünyaya ilişkin koşulları yorumlama (küreselleşme vb.) olduğunu belirtmektedir (Ercan ve Danış, 2019). Dili oluşturan ‘düşünce’, zaman geçmesiyle ‘söylem haline dönüşmektedir. Söylem bir dünya tasarımı oluşturan şeydir ve bu bağlamda ontolojik bir yapısı olduğu söylenebilir. Dünyada düşünsel yapıları dönüştürmek adına söylemin taşıyıcıları kendisine alan açabilmektedir (Şahin, 2017). Söylem, sosyal yapıdaki iletişimde kullanılan metin, mesaj konuşma, diyalog ve sohbet şeklinde gerçekleşen bir sistemdir (Şahin, 2018).

Söylem yalnızca içsel yapıları ortaya koymamakta, aynı zamanda dil kullanımıyla meydana gelen bilişsel süreçleri ortaya koymaktadır. Bu, daha kapsamlı toplumsal yapı ve süreçlerin parçası olan söylemi araştırmayı gerekli kılmaktadır (Ercan ve Danış, 2019).

“Söylem, ideoloji, bilgi, konuşma, ifade, söyleme üslubu, mütalaa, güç ve gücün mübadelesiyle harekete dönüşen dil pratikleriyle ilgili süreçlerdir. Söylem toplumsal, siyasal, kültürel ve iktisadi alanlar gibi, toplumsal hayatın tüm yönleri ile ilişkilidir. Söylem belirli kaideler ve söylemlerden oluşan sistemli, dilsel düzenleri betimlemek için faydalanılan bir kavram olarak seçenklendirilir. Söylem bir mesajın tüm hatlarını, sadece iletilen mesajı değil, onu dile getireni yani mesajın kaynağını kimin söylediğini, otoritesini hangi yargıya dayanarak ifade ettiğini, alıcı, yani mesaj kime iletiliyor ve amacını söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor sorularının cevaplarını kapsamaktadır. Söylem belli insan toplulukları arasında olan ve diğer insan topluluklarıyla ilişkili olarak geliştirilen düşünceleri, ifadeleri ve bilgileri içerir. Söylem, konuşma ve metin dâhil olmak üzere tüm iletişim biçimlerini kapsar. Bununla birlikte sohbet ve konuşmaya mahsus söze dökülen önermelerle sınırlı değildir, günlük hayat içinde toplumsal evreni görme, sınıflandırma ve ona tepki verme yollarını da içerir. Söylem, kısaca bir mesajda iletilen anlamı, söyleyen kişinin mesajdaki amacını, mesajı neden o kişiye

gönderdiği gibi konuşmada geçen sözlerin tüm boyutlarını inceleyen bir metottur” (Gül, 2020, s. 59).

Söylem, sosyal düzeyde varlık bulmaktadır. Yani bireyler söylemi oluşturmazlar. Söylem anlamı inşa etme göreviyle var olan sembol ve anlamlarla bağ kurmaktadır. Bu bağlamda toplum, konu, olay ve olgularla ilgili nasıl düşünecek ya da iletişim kuracaklarını söylem üstünden edinmektedir. Foucault, dilin kullanım kurallarının bu sosyal yapılar tarafından oluşturulduğunu belirtmekte ve bu kuralların, bireylerin sosyal yapısı ve anlamı arasında ilişki kurmasını sağladığını vurgulamaktadır. Sosyal yapılar, güç elde etmek ve bunu devam ettirmek adına zamana gereksinim duymaktadırlar (Çelik ve Ekşi, 2013).

Foucault, söylemin gizli olgusunu önemseyerek, kaygı ve kuşku içeriğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Ona göre her birey herşeyi her yerde söyleyememekte, bu noktada tabusallık olgusu kendisini göstermektedir. Bu bağlamda söylem gösterici olduğu kadar saklayıcı da olabilmektedir. Örneğin, kültürel, siyasi ya da ekonomik nedenlerle baskı altında olan toplumlarda korunan sessiz kalma olayı da Foucault’a göre bir söylem olarak kabul edilmekte, kısacası zaman zaman sessizlik de bir söylem olabilmektedir. Bu bağlamda, söylemin analiz edilmesi aynı zamanda bireyin olduğu kadar toplumun ve sosyal gerçekliğin de bilgisini vermektedir (Güngör, 2020). Johnstone (2008, s. 10) söyleme ilişkin şu maddeleri sıralamaktadır;

- “dünya tarafından biçimlendirilir ve aynı zamanda dünyayı biçimlendirmektedir;
- dil tarafından biçimlendirildiği gibi dili de biçimlendirmektedir;
- katılımcılar tarafından biçimlendirilir ve katılımcıları da biçimlendirmektedir;
- önceki söylem tarafından biçimlendirilir ve gelecek söylemler için olanakları biçimlendirmektedir;
- iletişim kanalı tarafından biçimlendirilir ve söz konusu kanal için olanakları biçimlendirmektedir;
- amaç tarafından biçimlendirilir ve olası amaçları biçimlendirmektedir” (aktaran Ercan ve Danış, 2019, s. 531-532).

Söylem, konuşucunun duygu, amaç ve düşüncelerinin tümünü içeren toplumsal bir pratik ve bir temsil olmanın ötesinde bireyin dünyayı ve diğer bireyleri etkilediği bir iletişim biçimidir. Bu bağlamda, söylemin toplumsal pratikle toplumsal yapı arasında akli doğru şekilde kullanmayı sağlayan bir ilişki bulunmaktadır. Söylem toplumsal yapıyı kuran yönüyle kimlikleri ve gelenekleri oluşturmaktadır. Bireyin çevresinde gerçekleşen herşey söylem sayesinde toplumsal ve kültürel bağlamda anlamlı hale gelmektedir. Söylem ile oluşan anlamlar, dilsel ve sosyokültürel koşullarla paralel şekilde gelişim göstermektedir (Ercan ve Danış, 2019). Söylem, bireyin içinde bulunduğu durumun ifade şeklidir. ‘Şey’leri ortaya koyma ya da irdeleyerek anlatmanın tüm yol ve tarzlarına söylem denilebilmektedir (Şahin, 2017). Ayrıca, Chouliarakı ve Fairclough (1999, s. 38) söyleme ilişkin;

“Toplumsal pratiklerin göstergesel bileşenlerine gönderimde bulunmak için kullanıldığını ve böylelikle de dili (yazılı ve sözlü dil ve bu yazılı ve sözlü dilin bir şarkıdaki müzik gibi göstergelerle bileşimi), sözlü olmayan iletişimi (yüz ifadeleri, vücut hareketleri, jest ve mimikleri) ve görsel imgeleri (fotoğraflar, filmler) kapsadığını” (aktaran Ercan ve Danış, 2019, s. 534) vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, söylemin bir mesaj iletmesi gerekliliği düşünüldüğünde, yazılı ve sesli bir söylem olması mümkün olduğu gibi, içeriğinde mesaj barındıran ve dil gibi bir gösteren olan görsel işaretler ve sanat eserleri de bir söylem sayılabileceği söylenebilmektedir (Güngör, 2020). Özellikle çağdaş sanat eseri içeriksel olarak barındırdığı anlamlarla bir işaret olarak söylemin tüm niteliklerine sahip olabilmekte ve de sanatçının sözlü ya da yazılı söylemleriyle ortaya koyduğu eser söylem bağlam ve görsel bağlam olarak analiz edildiğinde eserin daha derin anlamlarıyla birlikte sanatçının ortaya koymaya çalıştığı içsel süreçleriyle sosyal bağları görünür kılınmaktadır.

2.4. Söylem Analizi

Bir şeyi söyleme biçimi olan söylemi analiz etmek olan söylem analizini ilk olarak 1952 yılında Zelling Harris uygulamıştır (Gür, 2013). Harris, söylem analizini yazılı ve sözlü metinlerin analizi ve cümlelerin sınırlarının ötesindeki dilbilimsel çözümlemesi için kullanmıştır (Şahin, 2018). Söylem analizi, postmodern paradigma içinde postyapısalcı ve sosyal yapılandırmacı düşünce içinde araştırmacıların ihtiyacı ve bakış açısına göre kullanılabileceği bir analiz yöntemidir (Gür, 2013).

Konuşma ve metin bakımından, dilin düşünsel, kişilerarası ve metinsel işlevi bulunmaktadır. Söylenen ve yazılan bu söylemlerin biçim ve işlevlerinin incelenmesi 'söylem analizi' olarak isimlendirilmektedir (Ercan ve Danış, 2019). Bu analiz yöntemi, bilginin özünü neyin ortaya çıkardığını görünür kılan bir yöntem ve belirli bir konunun, bu konu hakkında ne söylendiği, kim tarafından söylendiği ve o konunun ortaya çıkış biçimi ve hangi otoritenin o konuyu ortaya çıkardığını analiz ederek ortaya koymaktır (Duncum, 2017).

Söylem analizi, dilin analiz edilmesi ve yalnızca dilsel öğeleri incelemek yerine, söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik yapısını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, söylemin yalnızca biçimsel yönü ile ilgilenmemekte, sosyal ve kültürel bağlamda dili kullanarak iletişim kuran bireylerin sosyal olaylarıyla ilgilenmektedir. Bu analiz yöntemi öznelere zihin bileşenlerine de odaklanan sosyal bir analiz yöntemi olmakla birlikte, dil, eylem ve fonksiyon olarak çevreye yönelmektedir. Birey sosyal çevreye uyum sağlamak adına dili bilinçli ve istekli olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda söylem, kullanıldığı işleve göre değişkenlik göstermekte, buradan yola çıkarak değişkenlik kavramı söylem analizinde önem taşımaktadır. Söylem analizi yöntem bilimsel ve kavramsal öğelerden oluşan sosyal yaşama ilişkin bir bakış açısı ve söylem üstüne düşünme ve söylemi dataleştirme ile gerçekleştirilmektedir (Çelik ve Ekşi, 2013).

Söylem analizi, ortaya koyulan söylemi analiz etmek için birçok disiplinden ve bu disiplinlerin teorik bakış açılarından yararlanmaktadır. Bu bağlamda söylem analizinin tek bir metod olduğu söylenemekte ve disiplinlerarası, çeşitli araştırma geleneklerini kullanan, heterojen özellikte ve nitel bir araştırma tekniğidir (Çelik ve Ekşi, 2013). Söylem analizi bakış açısıyla, bir konu söylem olmadan varlığını sürdürmemekte ve konuyu konu yapanın söylem olduğunu vurgulanmaktadır. Bir konu söylemle anlam bulmakta, söylemin yokluğu konunun da anlamsız olmasına neden olmaktadır. Bir söylem ve bilgi arasında birbirini destekleyen bir ilişki bulunmaktadır. Söylemi oluşturan derinlemesine etki, o söylemin önemini oluşturmaktadır. Söylemler düşünce ve davranışı çözümlemeyle alakalı kesin yollar bulmasının yanı sıra dünyayı algıladığına ilişkin söylem yaratmak adına düşünce ve davranışlar ortaya koymaktadır (Duncum, 2017). Dijk (1997) ise, söylem analizine ilişkin şu maddeleri sıralamaktadır:

- "Söylem analizi doğal olarak metin (yazılı) ve konuşma (sözel) halinde bulunan söylemler üzerinde odaklanır. Bu yazılı ve sözlü halde bulunan söylemler herhangi bir ekleme ya da sterilizasyondan geçmeyen, gerçekliğinden; doğallığından ve olduğu şekilden mümkün olduğunca kayıp vermeyen gerçek datalardır.
- Söylem, söylemin yerel ve genel bağlamı içinde incelenir. Bu bağlamı meydana getiren parçalar: söylemin geçtiği yer ve zaman, taraflar ve bu tarafların iletişimleri ve sosyal roller, konuyla ilişkili sosyal bilgiler, normlar ve değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar olarak sıralanabilir.
- Söylem, sosyo-kültürel bağlam içinde sosyal uygulamanın doğal bir biçimi olarak meydana gelir. Dil kullanıcıları bireylerden soyutlanmaz, grupların, kurumların ya da kültürlerin bir üyesi olarak iletişim faaliyetlerinde birbirleriyle ilişkilidirler.
- Söylemin başarısı linear ve ardıdır. Yani, söylem birimleri birbiri ardına gelen birimlere (her birim bir önceki ya da sonraki birimle ilişkili olarak) bağlı olarak açıklanır. Ayrıca söylem dizisinde daha sonra yer alan unsurlar kendinden önce gelen unsurlara nazaran daha özel işlevlere sahip olabilmeye özelliğini de (ör: cevaplar soruları takip eder) taşıyabilirler.
- Söylem analizi, söylemin düzeyi ve katmanlarıyla ilgilenmenin yanı sıra bunlar arasındaki karşılıklı ilişki ile de ilgilenir. Söylem düzeyleri söylem bileşenlerinin (sesler, kelimeler,

sözdizimsel biçimler) farklı türlerini betimlemekle beraber söylemin farklı boyutlarını da (dilsel eylemler, etkileşim biçimleri) gözler önüne serer.

- Dil kullanıcıları ve analistler “anlam” la ilgilenir ve özel iki soru türü üzerinde odaklanır: “bu durumda bunun anlamı ne”, “neden bunu söyledi ya da bu durumda aslında kastettiği şey ne?”
- Genelde dil, söylem ve iletişim kurallı, hüküm verici etkinliklerdir. Bunlar, hem katı/kuralcı “her şey ya da hiçbir şey” dilbilgisi kurallarından, hem de esnek tartışılabilir etkileşim ilkelerinden oluşmaktadır.
- Söylem analizi sadece katı kurallar ya da ilkeler üzerinde odaklanmaz, buna ek olarak söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, görmezden geldikleri ve muallâkta kaldıkları üzerinde de durur” (Çelik ve Ekşi, 2013, s. 108).

Söylem analizinin tarihsel süreçte uygulanması da çeşitli yönelimleri içerisinde barındırmıştır. 1940’larda, mikrososyolojik araştırmalar yürütülmüş, 60’lı yıllarda sosyoloji kaynaklı etnometodolojik araştırmalarla konuşma analizleri şeklinde devam etmiştir. 70’li yıllara gelindiğinde ise, Goffman etkisinde, benliğin sunumu, metin, mit incelemeleriyle niteliksel analizler yapılmıştır. Bu yıllarda, eylem kavramı dilsel olan ‘anlatım ve konuşma yolları’ kavramlarıyla genişletilerek dil pratikleri oluşturulmuştur. İnterdisipliner olma girişimleri bu yıllarda başlamıştır. 80’li yıllarla birlikte ise söylem analizi, Foucault’nun sosyal-söylem yaklaşımları doğrultusunda meta-analitik boyutta sosyal analizlere dönüşmüştür. 90’lı yıllardan günümüze kadar ise, eleştirel dil bilimcilerin çözümlenmeleriyle, sorgulayıcı, yani eleştirel söylem analizine dönüşmüştür. Eleştirel söylem analizi, retorik (konuşma sanatı) kökene sahip, dil ve dilsel felsefe gelişmeleri etkisinde kalan, hermeneutik metoduyla çalışılan bir yöntemdir (Taylan, 2011). Riceour, dilsel göstergenin ötesinde anlamların olup olmadığını sorgulamış, ‘Kötülüğün Sembolizm’i ve ‘Freud ve Felsefe’ araştırmalarında, hermeneutik sembolle tanımlanmıştır. Riceour, sembolün çift anlamlı ve semantik bir olduğunu belirtmekte, sembolde hem semantik hem de semantik olmayan tabakanın mevcut olduğunu vurgulamaktadır (Riceour, 2007). Çoğunlukla yapısalcılığın dilsel yapısıyla ilişkilendirilen söylem analizine ilişkin şunlar belirtilmektedir;

“Söylem araştırmaları dil sembolik düzeni yaratan bir iletişim aracıdır. Yapısalcıların görevi, çeşitli kültürlerin organize ettiği algılama ve dünyayı anlama biçimlerine dayalı kavramsal yapıları açıklığa çıkarmaktır. Yapısalcılık, dünyanın kendisinin ne olduğunu değil, anlamlandıran insanların onu nasıl anlamlandırdıklarını keşfetme amacını taşır. Yapısalcı anlayış dilin ardında her zaman bir yapı olduğu fikrini benimser. Dilin içinden doğan ve dil aracılığı ile varlık gösteren söylemde her zaman bir yapıdan yola çıkar ve yapı aracılığıyla bir küme kurmaya girişir. Saussure’e göre bir dilin var olması için bir topluluğun/ cemaatin bulunması gerekir bu bağlamda dilin toplumsal varoluş dışında varlığından söz edilemez. Bu haliyle dil, dilin göstergesi haline gelir. Günümüzde söylem teorileri Saussurecü dilbilim sistemini kabul eder, ancak bütün söylemlerin ardında tek ve genel bir sistem fikrini reddeder ve diğer dilbilim açıklamalarından beslenir” (Çelik ve Ekşi, 2013).

Söylem analizi, belirleyici ve eleştirel olmak üzere iki yaklaşıma ayrılmaktadır. İki yaklaşımda da araştırmacı, araştırdıkları nesne ya da olguyla ilişkili açıklama için bilgi toplamaya ve bu işleyişin nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Betimleyici söylem analizinde dilsel işleyiş biçimi ortaya koyulmaya çalışırken, eleştirel söylem analizinde dilsel işleyiş biçimini ortaya koyarak, toplumsal ve politik açılardan sorun ve anlaşmazlıkları ortaya koyarak müdahale etmektir (Ercan ve Daniş, 2019).

Söylem analizinin önem taşıyan isimlerinden Foucault, söylem analizi konusunda önemli araştırmalar yapmış ve buna ilişkin şunları söylemiştir:

“Foucault (1970)’ın tanımladığı gibi, söylem analizi herhangi bir ortamdaki bir konu ya da güç odağını göz önünde bulundurarak bilginin temelini açıklamaya ilişkin gösterilen çabadır. Söylem analizinin temel amacı, bir tutarlılık içinde bir araya gelen bilginin oluşturduğu söylemin organize edilmesini sağlamaktır. Söyleme ilişkin temel sorular: Kim ne söyledi? Hangi kültürel etkenler çerçevesinde söyleme ilişkin açıklamalar yapıldı? şeklinde sıralanır. Açıklamalar her zaman söyleme ilişkin birbiriyle yarışan kanıtlar olarak kabul edilir, konuşmacılar ise söylemin

katılımcıdır. Söylemlerin kanıtı olan konuşmaların sahibi olan katılımcılar, sıradan bir beyanda bulunuyor olsalar dahi söylem konusunun bir güç odağı oluşturmaya ilişkin olasılığı da kabul edilmelidir. Kısaca bir söylem rekabet eden ilgilerin etki yaratan bir biçimde düzenlenmesidir” (Duncum, 2017, s. 39-40).

Foucault, söylemin analiz sürecinde, sosyal yapıların ve bu yapılarla ilişkili bağlamların (kelimeler, metinler ve anlamlar) ilişkilendirilmektedir. Söylemi tanımlamak için öncelikle sosyal yapının tanımlanması gerekmektedir. Bunun nedeni sosyalliğin çevredeki bağlamlarla, kelimelerin anlamlar ve ne ifade ettiğine göre değişim göstermesidir. Söylemin genellemek yerine sosyal yapı ve bağlam perspektifinde yorumlanması önem taşımaktadır (Duncum, 2017).

Foucault (1970, s. ix-x) söylem analizine ilişkin belirli sorular sormaktadır;

- “Gerçekleri geleneklerden yola çıkarak ya da gerçeklerin sadece spekülasyon yapılarını kullanarak kayıt altına alma olanağı çerçevesinde söylemi inceleme şansımız nedir?
- Eğer hatalar ya da doğrular eski inanışların yansıması ise sadece hakiki gerçekler değil aynı zamanda geleneklerin çarpıtılması, çabuk inanan saf ve söz dinleyen düşünce yapısı ve bilginin kesin kodlarına ilişkin kurallar söylemleri ne şekilde etkilemektedir?
- Eğer bilgi gerçek bilgi değil ise gerçekte formal olmayan bilginin tarihi, kendisine yeni bir sistem mi oluşturmaktadır?” (aktaran Duncum, 2017, s. 40).

Foucault sosyal yapıları analiz ederek göstergesel anlamı çözümlediği söylem analizinde yukarıdaki bilgiler bağlamında, kazıbilim ve soybilim olmak üzere iki yöntem kullandığını belirtmektedir:

“Bunlar kazıbilim ve soybilim (jeneoloji) ya da soykütük olarak adlandırılan yöntemlerdir. Foucault'nun kazıbilimi, Kant'tan beri egemen anlayışı oluşturan özne olarak insan tasarımını, merkezi konumdaki yerinden, olması gereken alana taşıma çabasının ürünüdür. Bu yöntem tek başına yetersiz kaldığından, Foucault, söylem dizgeleri arasında meydana gelen episteme değişimlerini, toplumsal iktidar yapılarının söylemsel olmayan pratiklerinde meydana gelen kesintilerle bağ kurarak açıklama yoluna gidebileceği soybilim yöntemini kullanmıştır. O'nun kazıbilimi söylemle ilgilenirken, buna karşın soybilim iktidar ve iktidar ilişkilerini çözümlenmekle ilgilenmektedir. Kısacası onun söylem analizinin üçlü saç ayağını; bilgi sistemleri, iktidar biçimleri ve insanın kendi kendisiyle olan benlik kuramı oluşturmaktadır. Bunlar da sırasıyla arkeoloji, soybilim ve etik olarak kavramlaştırılabilir” (Şahin, 2017, s. 121).

Söylem analizinin üç özelliği bulunmaktadır. İlk özelliği sosyal olması, söylemin sosyal yönü ve anlamın nerede, kim tarafından, nasıl ve ne için kullanıldığıdır. Sosyal ve kuramsal yapıların kelimelerin anlamını değiştirme gücüne sahip olduğu kabul edilmektedir. İkinci özellik, birbirinden zıt söylemlerin bulunmasıdır. Üçüncü özellik de karşıtlıklar olabileceğine benzer olarak, hiyerarşik bir düzenin de olabileceğidir. Söylemin, iktidar biçimi, çatışma ve hiyerarşiyle ilgili olduğu kabul edilmektedir. Söylem üretimi iktidarla ilişkisi olan kuramsal ilişki nedeniyle, iktidar kavramı önem taşımaktadır (Şahin, 2017).

Söylemin analiz edilmesi, sadece dilin içsel yapısına ilişkin bilgi vermemekte, ayrıca söylemi ortaya koyanın zihinsel işlevi, anlamlandırması, dilsel aktarımı ve bu süreci etkileyen toplumsal yapı konusunda bilgi sağlamaktadır. Bu bağlamda, dilbilimi söylem analizi araştırmaları, biliş, dil, iletişim, birey ve toplum gibi ilişkilerin çıkarılmasını amaçlamaktadır. Söylem analizi, günlük yaşamda kelimelerin kullanım şeklini çözümlenmeye yönelik olabileceği gibi, toplumun baskın ideolojilerini ortaya çıkarma yönünde de ilerleyebilmektedir (Ercan ve Daniş, 2019). Söylem analizinin çözümlenmeyi amaçladığı, gerçeklikler, söylem etkileri, politik ilişkiler, güç ilişkileri, bilgi biçimi, ideoloji biçimi, kuramsal bağlantı ve söylemini çözümlenmekte, bunu yaparken önemli olan ise, dilin kendi başına anlamsız olacağı, anlamın sosyal ve kültürel pratiklerle oluştuğudur (Taylan, 2011).

Rose (2009, s. 156) söylem analizi işleyişine ilişkin şunları aktarmaktadır;

1. “Diğerlerinin ne söylediğini kapsamlı bir şekilde araştırmak,
2. Kelimeler ve imgelerle ilgili kapsamlı sorgulamalar yapmak,
3. Farklı kaynaklar çerçevesinde tutarlı desenler oluşturmak,
4. Toplumsal üretim ve incelenen konunun etkilerine ilişkin özel dikkat göstermek,
5. Kod ve kategorize etmek için ‘sağduyu’ ya da ‘yorumlayıcı hassasiyetler’e güvenmek” (aktaran Duncum, 2017, s. 41).

Söylem analizinin dört araştırma türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, konuşma eylemi kuramından etkilenerek karşılıklı konuşmanın nasıl yapılandığı ile ilgilenmektedir. İkinci tür daha psikolojiktir ve söylemin hatırlama ve anlama konusunda etkisini araştırmaktadır. Üçüncü türü genellikle bilim insanları çalışma ve eylemlerini sunmak ve geçerliliğini sağlamak için konuşma ve metinlerin nasıl yapılandığının araştırıldığı sosyolojik bakış açısını içermektedir. Son tür ise, Avrupa sosyal felsefesi ve kültürel analiz alanları etkisinde ve kurumların, uygulamaların, hatta başlı başına bireyin söylem açısından incelemesini içermektedir (Çelik ve Ekşi, 2013).

Söylem analizinde amaç söylem olarak isimlendirilen dilsel kullanım birimlerini belirgin ve yöntemli tanımlamalarını üretmek olduğu belirtilmektedir. Bu tanımlama, ‘metinsel ve bağlamsal’ olarak isimlendirilen iki bölümden oluşmaktadır. Metinsel boyutu, araştırmada farklı düzeyde söylem yapılarını analiz ederken, bağlam boyutu yapısal boyutları sosyokültürel, bilişsel ve temsiller gibi açılardan ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda, söylem analizi yalnız metinsel yapıları tanımlamamakta, etkileşim biçimlerini ortaya koymaktadır (Ercan ve Danış, 2019). Söylem analizinde, metinsel kısım dışında önemli nokta bağlamsal kısımdır.

Söylem analizini, dil kullanımı bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Söylem analizi söylemle bağlam arasındaki dinamik ilişkiyi incelemekte, kelimelerde gömülü sosyal ilişkiler, kültürel gruplar, ideolojiler inançlar gibi unsurları da ortaya çıkarmayı hedeflemelidir. Bağlam çok geniş kapsamda olabileceği gibi her şey de olabilmektedir (Şahin, 2018).

Bağlam içinde, metni ve konuşmayı anlamlandırmak söylemi anlamlandırmaktır. Bağlam, “durum bağlamı”, “artalan bilgisi bağlamı” ve “eşmetin bağlamı” olarak üç kategoriye ayrılmaktadır. Durum bağlamı, konuşucunun çevresinde gördüğü şeylerle ilişkilidir. Artalan bilgisi bağlamı, konuşucuların birbiriyle ve dünyayla olan ilişkileriyle alakalı bağlam çeşididir. Bu bağlam çeşidi kültürel ve kişilerarası olarak ikiye ayrılmakta, kültürel kolu, bireylerin yaşadıkları çevreyle alakalı genel bilgiyken, kişilerarası kolu iletişim bazında katılımcının geçmişiyle alakalı belirgin ve özel olan bilgi çeşididir. Eşmetin bağlamı ise, bir gönderim ifadesi kullanılan dilsel çevrenin bir parçası olma durumudur. Bağlam herşeydir ve bağlamaştırma sınırsız şekilde gerçekleştirilebilir (Ercan ve Danış, 2019).

Söylemi anlamak, metin ya da konuşmayı bağlam içinde kavramaktır ve bu bağlamda söylem analizi bağlamın metin ya da konuşma ilişkisini dil kullanıcısıyla nasıl gerçekleştiğini açıklamayı amaçlamaktadır. Söylem bağlam içinde analiz edilmesi nedeniyle bir tümcenin diğeriyle ilişkisi yerine metnin zihinsel özellikleri ve sosyokültürel yönleri ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Söylem bağlamı, bağlam da söylemi şekillendirmektedir. (Ercan Danış, 2019).

Araştırma kapsamında, görsel araştırma yöntemi olarak söylem analizinde, görsel bağlamın içeriğini çözümlenmek adına söylem bağlam irdelenmektedir. Bu bağlamda, Duncum’un ‘Söylem Bağlam’ ve ‘Görsel Bağlam’ açısından ortaya koyduğu tablo kullanılarak örnekleme alınan eserler üstünde uygulanmaktadır.

Tablo 1- Paul Duncum’un Söylem Analizini Tanımlama adlı kitap bölümünden alınmıştır (Duncum, 2017, s. 43).

Söylemsel Bağlamlar	Görsel Bağlamlar
Metinler Benzetmeler İroni Küçümseme Abartma Eleştiri	Renk Renk ögesinin tasarım öğeleri ile ilişkisi Renk ögesinin tasarım ilkeleri bağlamında kullanımı Renk ögesinin mesaj bağlamında kullanılması
Kişiler (Kişi Sayısı)	Görsel Öğeler: İllüstrasyon, Fotoğraf vb.
Karakterler (Karakter özellikleri)	Kompozisyon, Arka plan
Kişiselleştirmeler (Kişi ve karakter arası ilişki)	Tipografi
Karakterlerin kişisel işlevleri	Semboller
Karakterlerin mekan ve uzam ile ilişkili konumları	Metaforlar
Karakterlerin Birbirleri ile Bağlantıları	Çağrışımlar
Mekanlar	Görsel Öğeler Arası İlişki
Uzamsal Bağlamlar	Tipografik Öğeler Arası İlişki

Duncum'un ortaya koyduğu bir görsel araştırma yöntemi olarak söylem analizi tablosu, eseri söylem analizi sürecinde söylem bağlam ve görsel bağlam olarak irdelemekte, bu sanatçının yazılı ve sözlü söylemiyle bir söylemin niteliklerine sahip eserin de söylem bağlamında irdelenerek analizini ortaya koymayı sağlamaktadır. Bu bağlamda, örnekleme alınan iki kadın sanatçının eserleri, tabloda yer alan bağlamlarda incelenerek, eserlerde ortak olan özbenliğin kişisel söylencelerine ilişkin verileri, gizli, içsel ve öznel kaotik süreçlerini ortaya çıkarmak mümkün olmaktadır.

2.5. Görsel ve Söylem Bağlamlar Açısından, Selva Aparicio'nun 'Childhood Memory' Eserinin

Söylem Analizi

Şekil 1- Selva Aparicio, 'Childhood Memory', 2017

<https://www.selvaapario.com/work/childhood-memories>

Şekil 2- Selva Aparicio, 'Childhood Memory', 2017

<https://www.selvaaparicio.com/work/childhood-memories>

Tablo 2- Paul Duncum'un 'Söylem Analizini Tanımlama' adlı kitap bölümünden alınarak 'Childhood' adlı eseri üzerinde söylem ve görsel bağlam analizi uygulanmıştır.

Söylemsel Bağlamlar	Görsel Bağlamlar
<p>Metinler</p> <p>Benzetmeler: Eserde gerçek halı imgesinin, görsel /uzamsal yeniden postmodern üretimi, bir benzetmedir.</p> <p>İroni: Postmodern düşünce tarzında ele alındığında, uzaktan bakıldığında halının aslında bir oyma olması, şaşırtmacı ve ironik postmodern bir düşünce yapısını ortaya koymaktadır.</p> <p>Eleştiri: Olumsuzluklara karşı tavır alma ve geçmiş yaşama bugünden bakarak, eleştirme söz konusudur.</p>	<p>Renk</p> <p>Renk ögesinin tasarım öğeleri ile ilişkisi: Ceviz renginin (açık kahverengi), doğal ahşap ve dokusal yapının renk kullanımı bulunmaktadır.</p> <p>Renk ögesinin tasarım ilkeleri bağlamında kullanımı: Ahşap zeminin oyulmasıyla, farklı renk tonları, açık- koyu değer ilişkisinin oluşması söz konusudur.</p> <p>Renk ögesinin mesaj bağlamında kullanılması: Sanatçının söylemlerinde bahsettiği ve geçmiş, öznel yaşantısındaki yapısal sakinlik ve doğa ile iç içe olmaya gönderme.</p>
<p>Kişiler (Kişi Sayısı): söylem arka planında, anne, baba ve sanatçı (3)</p>	<p>Görsel Öğeler: Ağaç yer döşemesi ve üstüne oyma yöntemiyle yapılmış sıralı ve bordür (şerit) içinde çeşitli biçimler.</p>
<p>Karakterler (Karakter özellikleri): Sanatçı söyleminde kendisinin sakin yapılı bir kişi olduğunu belirtmiş, bu yapısını doğa tutkusu ile ifade etmiştir. Eserde doğal malzeme seçimi (doğalcı) ve düşsel olanı, hakikati (sezgiselci) ifade edici, içedönük, içselleştirici yaratıcı karakter.</p>	<p>Kompozisyon Arka plan: Galeri mekanında yerde konumlanan, enstalasyon (yerleştirme) eserde, görsel uzamsal etki bakımından, çoklu perspektifle deneyimlenebilir, çoklu bakış açısını yansıtmı. Bir yönden, geometrik biçimsel yapıya giriş (dağınık saçak kısmı), arka plandaki ilişkisel ve kurgusal düzen.</p>

<p>Kişiselleştirmeler (Kişi ve karakterarası ilişki): Sanatçı kendi kişisel kaosunu bir söylenceye dönüştürmüş ve bunu bir zanaatsal uygulama (oymacılık) ile sanatsal/ görsel tasarımsal bir üründe kullanarak, öznel, yaşamsal bir ürün ve kişisel kaotik karakter benzeşimsel bir anlatım aracı olmasını sağlamıştır.</p>	<p>Tipografi: Eserde tipografik bir öge bulunmamaktadır.</p>
<p>Karakterlerin kişisel işlevleri: Travmatik anılara tanıklık görevi yüklenen gerçek halı, ev içindeki kişiler ya da kişi ile ilişkili huzursuzluğu ortaya koymaktadır. Eserde gizli olan geçmiş yaşantı, sanatçının annesi ile yakın bir ilişkisinden bahsederken, babadan hiç bahsetmemesi ve de anne ve babasının geçmiş bir tarihte kopuk bir ilişkiye sahip oluşu, eserde gizli karakterlerin, kurgusal olan 'oluş'ta, ve bireyleşmedeki işlevselliği söz konusudur.</p>	<p>Semboller: Gerçek olmayan, kurgusal halı görsel göstergesi, ahşap oyma içindeki görsel semboller (eril-dişil unsurlar, insan ve çiçek sembolleri), hem bir kutsallık (sanatçının söyleminde de kutsallığa ilişkin açıklama bulunmakta) hem de sosyolojik anlamlar ve kültürel değerler taşımaktadır. Halı imgesinin bir köşesinin dağılmış olması, kişiselliğinin karanlık kaosunun gizemli bir sembolü, bir zarar görmeyi sembolize etmektedir. Sanatçı, oyma işleminin de yaralanmalarını sembolize ettiğini belirtmektedir. Ayrıca eserin yapısı, kalıcılığı/geçiciliği düşündürülen bir sembol gibi düşünülebilmektedir.</p>
<p>Karakterlerin mekan ve uzam ile ilişkili konuları: Geçmişte ailesinin ve kendisinin yaşadıkları evin, hafıza mekanı olarak, mekânsal ve görsel uzamsal etkisinin, bir galeri mekanında yeniden kurgulanarak, yeniden özgün bir biçimde ortaya koyulması.</p>	<p>Metaforlar: Halı bir metafor olarak kullanılmış ve tanık görevi yüklenmiştir. Ağaç oymaları, ruhsal yaralanmaların metaforu olarak kullanılmıştır. Eser, kişisel kaotik ruh halini yansıtan bir metafor ve aynı zamanda bir söylem taşıyıcısıdır.</p>
<p>Karakterlerin Birbirleri ile Bağlantıları: Aile bireyleri arası yaşanmış çatışmalar ile sanatçının bireysel açıdan yaşadığı kaotik durumun ruhsal travmatik bağlantıları.</p>	<p>Çağrışımlar: Çocukluk travması adını alan eserde, bir halı göstergesinin kullanımı, Freud'un Psikanalitik yöntemle geçmiş travmaları açığa çıkarmak adına duvar halısı olarak bu halıları kullanmasını çağrıştırmaktadır. Ayrıca bir halının tüm ayrıntılarıyla bir kopyasının oluşturulması simülasyon teorisini de akla getirmektedir.</p>
<p>Mekanlar: Galeri mekanı, gerçek mekanın yeniden kurgulandığı bir mekan haline gelmiştir.</p>	<p>Görsel Öğeler Arası İlişki: Halı biçimli geometrik düzendeki görsel öğeler, büyük-küçük ilişkisi, tekrara dayalı bordürel ritimler, merkezi kompozisyon ve döngü oluşturmaktadır.</p>
<p>Uzamsal Bağlamlar: Çocukluk döneminde yaşanan ev, uzamsal bağlam olarak yeniden canlandırılmıştır.</p>	<p>Tipografik Öğeler Arası İlişki: Eserde tipografik bir öge ya da öğeler bulunmamaktadır.</p>

Aparicio'nun ortaya koyduğu 'Childhood' eseri, ilk bakıldığında zanaatsal beceri olarak bir halının çağdaş medyum olanaklarıyla bir kopyasından ibarettir. Ancak, söylemsel açıdan analiz edildiğinde eserin ontik yapısına ulaşılmakta, yani eserin görsel bağlamı, söylem bağlam ile anlam kazanmaktadır. Sanatçının eserle ilişkili söylemi, esere verdiği isim ile başlamakta ve yaptığı yazınsal ya da sözel açıklamalarla derinlik kazanmaktadır. Halı sembolik desenler olarak, yoğunlukla çiçek desenlerinden oluşmakta, bu desenler kadınsallığa gönderme olarak yorumlanabildiği gibi, birçok kaynakta İran çiçek bahçesi desenli halılarına benzemektedir. Çiçek bahçesi, sanatçının çocukken yaşadığı yere/ormana bir gönderme olarak düşünülebilmekte, kişisel kaosun kaynağının bu dönemden geldiği fikrini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, tabloda açıklandığı şekilde, sanatçının ortaya koyduğu eserin içeriksel yapısı söylem analizi uygulandığında, sanatçının

içsel kaotik süreçlerinin yaratıcı egoya dönüşerek esere yansıdığı, kendi özyaşamsal (otobiyografik) verilerin de sanatçının sanatsal motivasyonunda önem taşıdığı saptanmıştır.

2.6. Görsel ve Söylem Bağlam Açısından, İdil Mirata Tokdemir'in 'Selfie' Eserinin Söylem Analizi

Şekil 3- İdil Mirata Tokdemir, Selfie, 2014

<https://www.idilmirata.com/body-art-and-pain?lightbox=i191d4d>

Tablo 3- Paul Duncum'un 'Söylem Analizini Tanımlama' adlı kitap bölümünden alınarak 'Selfie' adlı eser üzerinde söylem ve görsel bağlam analizi uygulanmıştır.

Söylemsel Bağlamlar	Görsel Bağlamlar
<p>Metinler</p> <p>Benzetmeler: Teller, acıyı ve ölümü temsil eden kesici alet olarak bir benzetmedir.</p> <p>İroni: Telin hem zarar veren hem de biçimlendiğinde koruyucu olabilmesi ironiktir.</p> <p>Küçümseme: Acıyı bir tabu olarak görmek ve daha sonrasında acıyı bilinçli olarak yaşamak, acıyı kavramsal olarak görme girişimiyle birlikte küçümsemektir.</p> <p>Abartma: Kirpiklere sivri cisimler takılması bir abartmadır. Ayrıca ölüm ve acı konularını ten ile birleştirerek kişisel perspektifte abartılarak ortaya koyulmuştur.</p> <p>Eleştiri: Eserin selfie (özçekim) adını alması çağımız anlayışına bir eleştiridir.</p>	<p>Renk</p> <p>Renk ögesinin tasarım öğeleri ile ilişkisi: Denge unsuru, açık lekesele ten rengi ve koyulukların ilişkisi ve metalin çizgisel ve gri renk olarak kullanımı.</p> <p>Renk ögesinin tasarım ilkeleri bağlamında kullanımı: Açık- koyu ilişkisi, kontrast değerleri güçlü renk alanları.</p> <p>Renk ögesinin mesaj bağlamında kullanılması: Metalik renk, ölümün soğukluğunun sembolü. Ten rengi yaşamsal, canlı bedene özgü olan.</p>
<p>Kişiler (Kişi Sayısı): Tek bir sanatçının, kendi bedeninin görselleri, çok parçalı, çok kimlikli, kültürlü bir 'benlik algısının' izleri.</p>	<p>Görsel Öğeler: Fotoblok üstüne fotoğraf baskısı.</p>
<p>Karakterler (Karakter özellikleri): Çok kültürlü kadın sanatçının ruhsal yapısı, çok parçalı, çok kimlikli kişiseliliğin kaotik yapısı.</p>	<p>Kompozisyon, Arka plan: Ten ve metale odaklı fotoğraflarda gizli arka plan. Sadece tek bir fotoğrafta karanlık arka planın görülmesine rağmen tüm arka planların aynı ya da tek bir arka planla bağlantılı olduğu hissi.</p>
<p>Kişiselleştirmeler (Kişi ve karakter arası ilişki) Sanatçının kendi kişisel kaosunu bir söylemceye dönüştürmesi. Tek bir parçada 'ben bakışlı' gözlerinin bakışı ile aslında 'özben'inin diğer 'ben'leri ile postmodern parçalı beden ve kimlik algısının, sanatsal üründe görselleştirmesi.</p>	<p>Tipografi: Tipografik öge bulunmamaktadır.</p>
<p>Karakterlerin kişisel işlevleri: Sanatçı, aslında bir otoportre kabuledilebilecek selfie ile kendi benliğini ortaya koymakta ve toplumsal, yaşamsal bir konu olan ölüm ve acıyı, kendi bedeniyle sorgulamaktadır.</p>	<p>Semboller: Tel örgü, bir kafes, sınırlandırmanın ya da ruhu ölümden korumanın sembolü.</p> <p>Tellerin sivri batmaları ve izleri ise zarar verme ya da ölüm hissini yaratan bir sembolik anlatım.</p>
<p>Karakterlerin mekan ve uzam ile ilişkili konuları: Sanatçının, gerçek mekanda oluşturduğu bedensel, özne yapı görsellerini, teknolojik olanaklarla, yeniden uzamsal-belirli aralıklı kurgusal, parça-bütünsel bir düzenle sunması.</p>	<p>Metaforlar: Göze yerleştirilen tel örgü bir kafes metaforu ya da koruyucu.</p> <p>Kullanılan teller, ölüm ve acının metaforu.</p> <p>Sanatçının, kendi ruhsal yapısındaki, özkaosunu, özbedenini bir metafora çevirerek aktarması.</p>
<p>Karakterlerin Birbirleri ile Bağlantıları: Sanatçının kendisi ve bununla bağlantılı ancak bunun dışında, parçalanmış diğer 'ben'leri yolu ile başkalaşmış özbenliği ('self'i) ile ilişkisi.</p>	<p>Çağrışımlar: Kafes Platon'un bedenini ruhu hapseden bir kafes olduğu düşüncesini çağrıştırmaktadır. Ruh bu kafesten kurtulursa (öldüğünde) özgür kalabilir.</p> <p>Tel örgü, Hz. İsa'nın başına takılan dikenli taça benzer bir formu çağrıştırmaktadır.</p> <p>Kirpiklerde sivri nesnelere bulunması, çağımızın güzellik anlayışına tepkileri çağrıştırmaktadır.</p> <p>Tel örgü Louis Bourgeois'in hücre adlı eserini</p>

	çağrıştırmaktadır. Kirpiklere yapılan eklentiler Stelarc'ın uzuv eklentilerini çağrıştırmaktadır. Pagan dönem ritüelleri anımsanmaktadır. Ölüm düşüncesi çağrışımı, Otto Rank'ın doğum travması ve ölüm korkusu arasında yaşayan insan düşüncesini hatırlatmakta ve sanatçının kişisel kaosu bağlamında, insanlığa dair travmaları görünür kılmakta.
Mekanlar: Gerçek mekanda oluşturulan bedensel fotoğrafların, postmodern parçalı görsel kurguda yeralan beden görüntülerinin kendilerinin tek tek mekanlar oluşturması.	Görsel Öğeler Arası İlişki: Tensel ve metalik görsel öğeler arası ilişki, yumuşaklık ve sertlik hissi. Dişil ve Eril unsurlar arası ilişki.
Uzamsal Bağlamlar: Gerçek mekanda oluşturulmuş ve görsel/ uzamsal -aralıklarla yerleştirilen kurgusal fotoğraf ve video görüntülerinin, sergi mekanına taşınması.	Tipografik Öğeler Arası İlişki: Eserde tipografik bir öge ya da öğeler bulunmamaktadır.

Çağdaş sanat uygulaması olarak ortaya koyulan, İdil Mirata Tokdemir'in Selfie adlı eseri, sanatçının kendi bedeninin görsellerini kullanması bakımından, kendi öz'ünü esere aktarma çabasını göstermekle birlikte, sanatçının kendi içsel kaosunu, yaratıcı süreçte, asıl sanatsal motivasyon kaynağını göstermektedir. Sanatçının, ortaya koyduğu eserin söylem analiziyle çözümlenmesiyle, sanatçının söylemlerinde de yer aldığı gibi sanatçının içselleştirdiği yaşam-ölüm diyalektiğiyle birlikte acı olgusu eserde anlam kazanmakta, ayrıca Tablo 3'te görüldüğü gibi daha derin anlamlar ve psikolojik açılımlara da sahip olduğu tespit edilmiştir. Sanatçı kişisel kaosunu, kendi bedeniyle, ancak bunu da parçalanmışlıkla ortaya koymaktadır. Özellikle, Tokdemir'in eserinin Louis Bourgeois'in otobiyografik açıdan* ortaya koyduğu hücre adlı eserini çağrıştırması, araştırma bakımından Tokdemir'in de benzer bir travmasının bir kişisel kaos oluşturup oluşturmadığını düşündürmektedir. Bu kişisel kaosu parçalanmışlığıyla birlikte, esere bakıldığında, korunma arzusu, acı, şiddet gibi duygular hissedilmektedir. Sanatçının eseri, Otto Rank'ın dediği gibi doğum travmasıyla ölüm korkusu arasında yaşayan bireyin/sanatçının, öznel, kaotik görselleştirmeleri, çoklu kültürel kimlik ve özbeninde gizli, ortaklıklarının görselleştirmeleri, ruhsal yapısını da ortaya koymaktadır.

3. Sonuç

Araştırmada, görsel araştırma yöntemlerinden söylem analizine ilişkin öncelikle dilin iletişim aracı olmasından daha öte bir yapıya sahip olarak, yaratma süreci içerdiği, sosyal dünyayı yapılandırdığı, aynı zamanda bilişsel süreçleri içerdiği tespit edilmekle birlikte, söylemi yazılı ve sözlü olmak üzere dilin oluşturduğu bulgulanmıştır. Söylem, yalnız söylenen mesajı değil, kimin söylediği, mekan ve zaman bilgisi, otoritesi, kime iletildiği gibi bilgileri de verebilmektedir. Söylem analizi ise, söze dökülen dilsel yapıların semantik açıdan incelenmesini gerektirmekte, sosyal ve kültürel bağlarıyla ilgilenmektedir. Söylem analizi, bilişsel süreçlere de odaklanmakta ve söylemi dataleştirme ve analiz etmektedir.

Söylem, çeşitli bağlamlarda ele alınarak analiz edilmekle birlikte, araştırmada, bir görsel araştırma yöntemi olarak söylem analizi, söylem bağlam ve görsel bağlam olarak ele alınarak irdelenmektedir. Bu bağlamda araştırmada, çağdaş iki kadın sanatçı; Selva Aparicio ve İdil Mirata Tokdemir'in eserleri, bu iki bağlamda ele alınarak analiz edilmiştir. Sanatçıların, eserlerinde ortaya koydukları söylem ve görsel bağlamlar

* Louis Bourgeois, özellikle çocukluk anılarından eserler üreten bir sanatçıdır. Sanatçı, çocukluğunda evlerinde çalışmaya başlayan dadısı ile babasının ilişkisi ve annesinin sabırla işlediği dantellerden dolayı annesini bir örümcek olarak betimlemiş, Hücre adlı eseri ise babanın şiddetinden kendini koruma göstergesi için ortaya konulmuş bir eserdir.

incelendiğinde, söylemlerinin eserin ontik tabakasını ortaya çıkaracak ortak veriler içerdiği ve ayrıca sanatçıların kendi öz yaşam öyküleri, kişisel, kültürel hafıza mekanları ve nesnelere, sosyal ilişkilerinin ve bilişsel süreçlerinin bu söylemlerde ve dolaylı olarak eserlerinde de yer aldığı tespit edilmiştir. Görsel araştırma yöntemlerinden söylem analizi, eseri anlamlandırma, sanatçının bilişsel süreçleri ve yaratma süreçlerindeki sanatsal motivasyonuna ilişkin de kaynak bilgileri araştırmacıya vermektedir.

Araştırmada sonuç olarak, her iki kadın sanatçının çağdaş sanat eserleri üzerinden, ortaya koydukları kişisel söylem ve görsel bağlamları incelendiğinde, bireysel kimliğin dışavurumu yanında, günümüzün evrensel, sanatsal dilinde ortak olan çağdaş sanatsal söylemlerinin, farklı kültürel yapı içinde yetişmiş olsalar da, her iki sanatçının da, postmodern sanatsal dillerinde, ortaklıkları, kişisel olanın karanlık kaosunun söylencelerinin izlerini taşıdıkları ortaya koyulmuştur.

Kaynakça;

- Aytekin, C.A. (2020) Görsel Sanatlarda Kişisel Söylem Merkezli Görsel Araştırma Yöntemleri Kullanımı, 5th International Scientific Research E-Congress (IBAD 2020) Bildiriler Kitabı, 234-245.
- Bedir Erişti, S. D. (2017). Görsel Araştırma Yöntemleri. Görsel Araştırma Yöntemleri. Editör: Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelik, H. Ve Ekşi, H, (2013). Söylem Analizi. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 27(27). s. 99-117.
- Duncum, P. (2017). *Söylem Analizini Tanımlama. Görsel Araştırma Yöntemleri*. Editör: Suzan Duygu BEDİR ERİŞTİ. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ercan, G. S. ve Danış, P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi. Sayı: 2. S. 527-552.
- Gül, M. (2020). Zamana Karşı filminin kapitalist sistem bağlamına yönelik eleştirel söylem analizi, İNİF E- Dergi, 5(1), 55-69.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması Ve Eleştirel Söylem Analizi, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, 2020 güz -02-(1- 12).
- Gür, T. (2013). Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi. Journal of World of Turks. 5(1). 185-202.
- Hall, S. (1977). Culture, the Media and the "Ideological Effect". Curran, J vd. (der) içinde. Mass Communications and Society. Londra: Edward Arnold.
- Jung, C.G. (2013) *Keşfedilmemiş Benlik*. İstanbul: Barış İlhan Yayınevi.
- Mirata Tokdemir, İ. (2014). Ten/Tin Acının Halleri. Sergi Kataloğu, Cernodern yayını.
- Ricoeur, P. (2007). Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. Kültür Araştırmaları Dergisi. Sayı: 7, s. 210-231. Uluslararası Öğrenme Öğretim ve Eğitim Araştırmaları Kongresi 6-8 Eylül 2020 Amasya.
- Şahin, Y. (2017). Michel Foucault'da Söylem Analizi. Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (*The Journal of Social and Cultural Studies*) Cilt/Volume: III, Sayı/Issue: 6, ss. 119-135
- Şahin, Ş., Ökmen, B. Ve Kılıç, A. (2018). Söylem Analizi Model Önerisi.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi Ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED) 2:63-76.
- van Dijk, T. A. (1990). Social Cognition and Discourse. H. Giles ve W. P. Robinson, Handbook of Language and Social Psychology (ss. 163-183). Chichester: John Wiley and Sons.

İnternet Kaynakçası;

- <https://www.rootsandculturecac.org/show/selva-aporicio-and-valentina-zamfirescu/> (Erişim Tarihi: 01.03.2021).
- <https://lv13official.com/selva-aporicio/> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://www.thisiscolossal.com/2020/12/selva-aporicio-hysteria/er> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://www.selvaaporicio.com/work/childhood-memories> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://mymodernmet.com/selva-aporicio-childhood-memories-installation/> (Erişim Tarihi: 04.04.2021).
- <https://www.unlimiteddrag.com/post/2017/01/02/acinin-halleri> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://anayurtgazetesi.com/haber/Ten-Tin-Acinin-Halleri/624542> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/acinin-heykelleri-40318268> (Erişim Tarihi: 06.04.2021).
- <https://www.kibrisgazetesi.com/kultur-sanat/tentin-acinin-halleri-ankarada-sergilenecek-h8617.html> (Erişim Tarihi: 01.03.2021).